

Arapça bir kelime olan “nazar”, “bakış ve görüş” anlamına gelmekle beraber Türkçemizde, “göz değmesi” anlamına gelir. Bu manada nazar kelimesi yerine Arapçada, “ayn” veya “isâbetü'l-ayn” tabirleri kullanılır. Başlangıcı tam olarak bilinmemekle birlikte nazar inancı, tarih öncesi dönemlere kadar uzanmakta ve İslâm öncesi Arap kültüründe de var olduğu bilinmektedir. (“Nazar”, DİA, XXXII, 444)

Kur'an'da, göz değmesinin gerçekliğine değinilmektedir: **“O inkâr edenler Zikr'i (Kur'an'ı) işittikleri zaman, neredeyse seni gözleriyle devirvereceklerdi. Hâlâ da (kin ve hasetlerinden), 'Hiç şüphe yok o bir delidir.' derler.”** (Kalem,5)

Müşriklerin Peygamber Efendimize olan kin ve hasetleri bilinmektedir. Eğer Allah'ın (cc) koruması olmasaydı, ona her türlü kötülüğü yaparlardı ve hatta öfke dolu nazarlarıyla onu yok etmek istiyorlardı. Böyle durumlarda Yüce Allah kendisine sığınmasını istiyor, **“Ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden (Allah'a sığınırım) de.”** (Felâk,1-5) buyuruyor. Allah'ın bu emri ile nazar arasında bir ilgi söz konusu olduğu anlaşılıyor. Dolaylı bile olsa Kur'ân-ı Kerîm'de varlığına işaret edilen nazar hakkında Hz. Peygamber'in, **“Göz değmesi gerçektir.”** (Müslim, Selâm, 41) hadisleriyle daha belirgin bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlamıştır.

Nazara kaynaklık eden en önemli unsur haset duygusudur. Nazarın etki oranını ise, haset duygusunun şiddeti belirler. Toplum nazarında, **“Nazar, haktır ve deveyi kazana, insanı mezara koyar.”** sözü, insanımızın hem hadis-i şeriflerden etkilendiklerini ve hem de nazarın toplum nezdinde ne kadar güçlü bir inanışa sahip olduğunu göstermektedir. Şu hadisi şerifte nazarın ne kadar etkili olduğunun işaretidir; **“Göz değmesi (nazar) gerçektir. Eğer kaderin önüne geçecek bir şey olsaydı nazar onun önüne geçerdi...”** (Müslim, Selâm, 42) Bununla birlikte nazarın etkisinin ilâhî takdirin önüne hiçbir şeyin geçemeyeceği asla unutulmamalıdır.

“(Nazar'dan) Allah'a sığınım. Çünkü göz değmesi gerçektir.”(İbn Mâce, Tıb, 32) buyuran Resûl-i Ekrem (sav), aynı zamanda Kur'an'dan belirli sûre yahut âyetlerin okunmasını (rukye yapmayı) emretmiş ve bunu kendisi de uygulamıştır.(Buhârî, Tıb, 34)

Allah Resulü bir gün eşi Ümmü Seleme'nin evinde, benzi sararmış bir kız çocuğu gördüğünde, **“Bu çocuğa nazar değmiş, ona hemen rukye (okuyarak tedavi) edin.”** buyurdu.(Buhârî, Tıb, 35) Yine Peygamberimiz, çok sevdiği torunları Hasan ve Hüseyin'i, **“Eüzü bi-kelimâti'llâhi't-tâmmeti min külli şeytânin ve hâmmetin ve min külli aynin lâmmetin.”** (Her tür şeytandan, haşereden, kem nazardan Allah'ın tam kelimelerine (sonsuz iradesine ve hükmüne) sığınırım.) duasıyla Yüce Allah'ın korumasına havale etmiş, Hz. İbrâhim'in de oğlu İsmâil ve İshak'ı bu sözlerle Allah'ın (cc) himayesine havale ettiğini bildirmiştir.(Buhârî, Enbiyâ, 10) Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre cinlerin şerrinden ve göz değmesinden Allah'a sığınıp değişik dualar okuyan Hz. Peygamber (sav), Felâk ve Nâs sûreleri indirildikten sonra diğer okuduklarını bırakmış ve sadece bu sûreleri okumaya başlamıştır.(Tirmizî, Tıb, 16)

Nazardan korunmak için Felâk ve Nâs sûrelerinin okunması ve halk arasında “mâşallah”, “bârekallâh” gibi dinî metinlerin yazılı olduğu künyelerin taşınması, ev araba veya iş yerlerinde Kalem sûresinin 51. âyetini içeren levhaların bulundurulması gibi uygulamalar göze çarpmaktadır. Bu yapılardan anlaşılana o dur ki, asıl şifayı verenin Allah olduğu inancıdır. Şunu da belirtmek gerekir ki nazara karşı dua ve rukye dışındaki önlemleri; meselâ, nazar boncuğu gibi nesnelere taşımak, at nalı ve kafası asmak yahut Şamanist gelenekten gelen kurşun dökmek gibi âdetleri İslâm dini uygun bulmamış ve bunları asla meşru görmemiştir. Birçok hadiste, gerek insanların, gerekse hayvanların boyunlarına nazarlık türünden çeşitli nesnelere asılması yasaklanmış,(Buhârî, Cihâd, 139) Hz. Peygamber bunu yapanların kendisinden uzak olduklarını(Ebû Dâvûd, Tahâret, 20) ve Allah'ın korumasından da mahrum kalacaklarını söylemiştir: **“Kim düğüm yapar sonra ona üflerse sihir yapmış olur. Kim sihir yaparsa şirk koşmuş olur. Kim de (kendisini koruması için nazarlık ve benzeri) bir şey takarsa, o taktığı şeyin korumasına havale edilir.”**(Nesâî, Muhârebe, 19)

Nazarlık takma âdeti, câhiliye Araplarının kendileri için son derece değerli olan at ve develerine göz değmesin diye aldıkları bir önlemdi. Allah Resûlü (sav) ise bu uygulamayı yasaklamıştır.(Buhârî, Cihâd, 139) Hz. Peygamber'in, nazardan korunmak için Allah dışında başka şeylere sığınmamaları yönünde ümmetine yaptığı uyarılar, tevhid inancının zedelenmemesi içindir.

Dolayısıyla nazardan korunmak için yapılacak en güzel şey Allah'ın âyetleri ve dua ile yardım dilemektir. Bunun kişi üzerindeki olumlu etkisi göz ardı edilmemelidir. Unutmayalım ki Rabbimiz dilemezse kimse bir başkasına zarar veremez.(Bakara,102)